

מראי מקומות- בבא קמא צ'

הבעלים ממון, אבל לאו ממון בעין הוא, ולכן לא הוי ממון לענין יום או יומים.

שניהם ישנן בדין יום או יומים... וספק נפשות להקל- פרשב"ם בב"ב (ג), ופטורין, דספק נפשות להקל, דנפקא לן מושפטו העדה והצילו העדה. וכ' תוס' שם דלא הי' צריך לזה, דאפי' ממונא לא מפקי' מספיקא, ולכן ודאי לא מפקי' נפש מספק. והעיר **הקובץ שעורים בב"ב (רכג)** על קו' התוס', דלכאור' הי' עדיף לו להק' דאין שייך להרוג נפש מספק, ובפרט דהק"ו מחזקת ממון לחזקת נפשות אין ברור כ"כ, דהא מצינו דהולכין אחר רוב להרוג נפשות, אבל אין הולכין בממון אחר הרוב להוציא מן המוחזק. וליישב דעת הרשב"ם, כ' הקו"ש דהכא הי' רוצה שיהי' פטור בתורת ודאי, ולא רק בתורת ספק, וכ' שיהי' נפק'מ לענין שור הנסקל, דאמרי' דכמיתת בעלים כך מיתת השור, דשם לא שייך לומר דאסור להרוג השור מספק, אולם אם פטור בתורת ודאי, שפיר נאמר דכמיתת בעלים כך מיתת השור

ופטור [אולם לפי מש"כ תוס' למעשה, דאין שייך להוציא הנפש מספק, לכאור' זה שייך גם בשור הנסקל, דספק ממונא לקולא, אולם אי"ז פשוט, דהא יש ג"כ ספק מצוה דאורייתא להרוג השור, ויש לעי' בכל זה].

ר"א אומר שניהם אינן בדין יום או יומים, זה לפי שאינו תחתיו, וכו'- ואינו מבואר בגמ' אם ס"ל לר"א ק"פ כקנין הגוף או לא. וכ' **השטמ"ק בשם הראב"ד,** דס"ל לר"א דק"פ לאו כקנין הגוף דמי, דאי כקנין הגוף דמי, אז ממילא היינו אומרים דהראשון יש לו דין יום או יומים, דהא יש לו תחתיו, וגם יש לו כספו, לפי שקנין פירות כקנין הגוף דמי, אע"כ ס"ל דק"פ לאו כקנין הגוף דמי, ולכן לא הוי עבדו וכספו המיוחד לו. ולפי"ז, מה דאמרי' דנח' תנאים אם ק"פ כקה"ג או לאו, י"ל דזהו ר"מ ור"י, או ר"מ ור"א. אולם ע' **בקובץ שעורים בב"ב (רכ),** דצייד להיפוך, דלכאור' אם ק"פ כקנין הגוף, אז שפיר שייך לומר דאינו מיוחד לא' מהם (דקנין הגוף לשניהם הוא), אבל אם ק"פ לאו כקה"ג, א"כ לכאור' הרי הוא מיוחד לבעל הגוף, ומאן דיש לו הק"פ, הרי הוא

(א) **דאמר רבא הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד- הק' תוס' בכתובות (נט: ד"ה קונמות),** "א"כ כל אדם יפקיע כל ממון מבעל חובו ע"י קונם". ותי' דכמו דאלמוה רבנן שעבוד דבעל, כן אלמוה רבנן שעבוד דב"ח. אולם ע' בר"ן (שם כד. בדפיו, ד"ה ופרכי') דמבואר דס"ל דבאמת יכול הלזה לאסור בקונם על הבעל חוב ולהפקיע השיעבוד. וע' ברמ"א (חו"מ קי"ז, ז') שהביא ב' השיטות לדינא, ולגבי קו' התוס', כ' הסמ"ע שם בשם הר"ן הנ"ל, דמשמתי' לי' עד דמתשיל אנדרי'.

(ב) **מפקיעין מידי שעבוד- נח' הראשונים בהא דקונמות מפקיעין מידי שעבוד, שי' רש"י כאן ובעוד מקומות הוא דרק קדושת הגוף מפקיע מידי שעבוד, אבל קדושת דמים דבדק הבית לא מפקיע מידי שעבוד. וע' בתוס' בגיטין (מ:)** דדייק מלשון הגמ' בערכין ובכתובות דדוקא שעבוד הגוף מפקיע מידי שעבוד, דהא מקדים הגמ' דקונמות שעבוד הגוף נינהו, אלמא דזהו הטעם. אבל הרמב"ן בכתובות (נט: כ' שיש גורסים "קונמות שאני וכדרבא", ולא כ' קדוה"ג, ולפי"ז אין ראי' מלשון הגמ'. ובביאור החילוק בין קדוה"ג וקדו"ד לענין זה, כ' תוס' שם דכשם שיכול להפקיע קדו"ד ע"י פדיון, כן מסתבר דיכול להפקיעו ע"י השעבוד, ולכן אין הקדושה מפקיע מידי שעבוד.

(ג) **ר' מאיר אומר ראשון ישנו בדין יום או יומים מפני שהוא תחתיו וכו'-** הק' הקצות (שפ"ו, ז'), הא שי' ר"מ הוא כר"ש דדבר הגורם לממון כממון דמי, וא"כ, נהי דעכשיו אין לשני ממון, מ"מ הרי הוא גורם לממון, דהא אח"כ יהי' להשני הממונות של העבד, וא"כ נמצא שהעבד דעכשיו גורם לממון של אח"כ, ולמה לא אמרי' דהו"ל כממון שלו, ויהי' לו דין יום או יומים. ותי' ביסוד, דמה דאמרי' דדבר הגורם לממון כממון דמי, היינו לענין שיתחייב בהזיקו, כיון דע"י היזק זה יפסידו

לא חל, ודלא כשי' רש"י דס"ל דאף אם מוכרים בהדדי לא מהני, ולפי הסברו עדיין יהי' ק' קושייתו לפי רש"י, וצ"ע.

(ט) **נותן לו סלע... מנה-** הק' תוס' לעיל (לו: ד"ה נותן), איך שייך שיהי' חילוק כ"כ בין ת"ק וריה"ג, הרי אמרי' דסלע היינו סלע מדינה, ומנה היינו מנה צורי, שהוא מאתיים פעמים סלע צורי. ותי' די"ל דלא פליגי, דת"ק מיירי בעני, וריה"ג בעשיר, ואפי' למאי דמשמע קצת בגמ' דפליגי, י"ל דמ"מ ת"ק מיירי בעני וריה"ג בעשיר, שאין מסתבר שיהי' החילוק בין עשיר ועני כ"כ, אלא ע"כ דפליגי, אבל עכ"פ לא פליגי בבושת אותו אדם עצמו.

(י) **א"ל לזו אני נותן ד' מאות זוז-** פי' המהרש"א מהדו"ב, דהיינו דכיון שהיא עני, הרי אנו רואין דעני' מזוללת עצמה בשמן כאיסר, ואמאי אתה פוסק דעני' שוה לעשירה בזה, והשיב אף שעני' מביישת עצמה בכאיסר, מ"מ אחרים שביישו אותה חייבים ליתן ד' מאות זוז.

(יא) **מנה צורי תנן או מנה מדינה תנן-** כ' הרשב"א דדוקא במנה קמיבעיא לי', אבל סלע דקאמר ת"ק לא מיבעיא לי', דפשיטא הוא דסלע מדינה הוא, וכדפשטינן לעיל (לו:): ממימרא דר"י אמר רב דכל כסף של דבריהם כסף מדינה. ומה דמ"מ מסתפקין בדריה"ג, היינו משום דכיון דמוסיף כ"כ על שיעורא דרבנן, דלמא מוסיף ג"כ מנה צורי, וכך אסיקנא, דמנה צורי תנן.

(יב) **למימרא דעד נעשה דיין, וכו'-** פי' הראב"ד, דהיינו דר' יהודה נשיאה מעיד לפני חבריו ודן עמהם, וע"ז הק' בתחלה, איך מעיד בפניהם ושוב דן עמהם, אבל ודאי אם הי' רואה ביום, הי' יכול לדון ע"ז, משום שלא תהא שמיעה גדולה מראיי', וע"ז לא פריך הגמ' כלל. וע' במש"כ הראב"ד לפרש תי' הגמ' כגון שראו בלילה, וצ"ע כוונתו. והרשב"א פי' דהמקשה הי' סבור שר' יהודה נשיאה הי' מעיד ממש, והמתרץ תי' שלא הי' עד המעיד בזה, שהיו אחרים שם שהיו מעידים, אלא שהי' יודע על העדות, לפי שראה אותה, ועד היודע יכול לדון כל זמן

כמו שוכר, וודאי מודה ר"א דמשכיר יש לו דין יום או יומים, אפי' אם עכשיו העבד אצל השוכר. אלא דהביא מהרמ"ה דפי' כהראב"ד הנ"ל, וביאר דע"כ ס"ל להרמ"ה דקנין פירות של לוקח עדיף מקנין פירות של השוכר, ולכן שניהם אינם בדין יום או יומים לפי ר"א, אלא דהק' דמה הכריח הרמ"ה לפרש כן, והניח בצ"ע.

(ג) **ומספקא לי' אי קנין פירות קנין הגוף דמי אי לאו-** העיר המהרש"א בכ"ב (ג.), מנין להגמ' לומר דהי' ר' יוסי מסופק אם ק"פ כקנין הגוף או לא, הא שפיר י"ל דטעמי' משום דקראי תרוייהו דייקי לי' כדקאמר, זה מפני שהוא תחתיו, וזה מפני שהוא כספו, וכ' דיש ליישב.

(ד) **מ"ט דר"א, וכו'-** הק' הרש"ש בכ"ב (ג.), מהו השאלה, הרי טעם דר"א פשוט, דצריך שניהם, שיהא תחתיו וגם שיהא כספו, ומה בעי טפי. וכ' דפירש "תחת ידו" דכתיב הרי הוא כפשוטו, דהיינו שמת מיד, קודם יום או יומים, ולישנא דתחתיו בדברי התנאים הוא רק לטעם שנקרא כספו הואיל והוא תחתיו וק"פ כקנין הגוף, אבל עיקר הפלוגתא הוא בפירוש כי כספו.

(ה) **כמאן דאמר כר"א, וכו'-** נתבאר מהגמ' דלפי ר"א דלא אמרי' דין יום או יומים היכא דא' יש לו קנין פירות וא' יש לו קנין הגוף, א"כ גם לענין מכירה שניהם אינם יכולים למוכרו, וע' בתוס' שפי' דהלימוד למכירה הוא באמת מדין שחרור, ולא מדין יום או יומים. והק' האבי עזרי (אישות כ"ב, ט"ז, ד"ה אמנם), בשלמא לענין יום או יומים, או דין שחרור, י"ל דצריך להיות בעלים גמורים על העבד כדי שיהי' לו דין יום או יומים או להיות העבד משוחרר מדין ראשי אברים, אבל מה ענין זה למכירה, הרי לכאור' כ"א יכול למכור מה שיש לו. וע"ש שכ' לבאר בשי' הרמב"ם דזהו רק דין מיוחד באיש ואשה, דבעצם היא אינה יכולה למכור מה שיש לה, משום דע"י מכירתה יהי' נתבטל זכות הבעל בפירות, ולכן אינה יכולה למכור, אבל אם מכרה לו, או אם שניהם מוכרים ביחד, יהי' חל המכירה, וכמש"כ הראב"ד, דרק אם מכרו זה אחר זה

סברא זו בהמרדכי בסנהדרין (תרוצו), וכ"כ החי' הר"ן בר"ה (כו.), ובזה תי' קו' תוס' שהבאנו לעיל, דבב"ד אחר שייך להזימו, דלדבריו נמצא דאף בב"ד אחר אין שייך להזימו. והוסיף דאף למ"ד דעד זומם מכאן ולהבא הוא נפסל, הוי זה כמו זה העדות עצמו שהעיד עליו, דלכ"ע נפסל, א"כ ה"ה י"ל דלדון על זה ג"כ נפסל לכ"ע, וכ' בהערות להגרי"ש בר"ה (כו.) דיש לדון בזה, וא"כ ל"ק למה תוס' לא פי' כן.

מה אגרוף שמסור לעדה ולעדים - פרש"י, (טז) שיכול להביאו לב"ד לאומדו אם ראוי אגרוף זה לעשות חבלה זו, ואם אין ראוי לא ישלם, שמחמת חלשותו של זה ורכותו נחבל. וע' בחי' הגר"ח על הש"ס (סי' שיא, בענין הכאת מצוה), שכ' דמה שאומדים האגרוף אם הי' יכול להמית, אם אומדים דלא הי' ראוי להמית, אז אין אמרי' דהמיתה הי' בשוגג, דא"כ יהי' חייב גלות, אע"כ דאמרי' דמה שמת הי' שלא מחמת ההכאה, אלא שלא מחמת הכאתו מת.

שור תם שהמית והזיק, דנין אותו דיני נפשות ואין דנין אותו דיני ממונות - ע' בחסדי דוד (תוספתא פרק ה', הל' ב') שדייק מדברי הגמ' כאן דדוקא אם המית ושוב הזיק אין דנין אותו דיני ממונות, אבל אם הזיק ושוב המית, דנין אותו דיני ממונות ג"כ. והעיר דאי"ז כדברי התוספתא שם, דמפורש דבין כך ובין כך אין דנין דיני ממונות בכה"ג, וכ' דמסתבר כהתוספתא, דמה לי אם הזיק או ממית מעיקרא, הרי סכ"ס עכשיו בר סקילה הוא, ואין גובין אלא מגופו. ותי' דהגמ' כאן אזיל כפי שי' ר' ישמעאל, דס"ל יושם השור, וא"כ, כיון דכבר חל החיוב לשלם, אף דהשור הוי כמו אפותיקי מפורש על החוב, מ"מ, הרי הוא כמו שנאבד האפותיקי דצריך לשלם בזווי, והלכך שפיר דינן אותו דיני ממונות. אבל לפי ר"ע דס"ל דיוחלט השור, א"כ השתא הוי שור של הניזק שהמית, וודאי חייב סקילה, והתוספתא אליבא דר"ע אזיל.

וכי קדמו ודנהו דיני נפשות מאי הוי, ליהדר ולידייני נמי ממונות - הק' רעק"א (גלה"ש), הא כיון שנגמר דינו לסקילה, הרי השור

שאינו מעיד. והא דקאמר כי תניא ההיא כשראוהו בלילה, ה"ק, האי דקאמר ר"ט מקצתן נעשו עדים, דוקא כשראוהו בלילה, הא ביום כולן נעשו דיינין, דעד היודע ורואה נעשה דיינ' ע"פ ראייתו אפי' בלא הגדת עדים, ולא כמו שסבר המקשה דאף מי שראה אינו יכול לדון כלל.

(ג) למימרא וכו' עד כאן לא קאמר ר' טרפון וכו' - פי' הרשב"א דקו' הגמ' מר"ט, דהא ר"ע ס"ל דשאני דיני נפשות דאפי' אם יודע אינו יכול לדון כלל, אבל מר"ט ק', דמשה דיני ממונות לדיני נפשות, וס"ל דאף אינו יכול לדון ע"פ ידיעתו, כ"ש שאינו יכול להעיד אם כבר העיד ע"פ עצמו.

(ד) ואין עד נעשה דיינ' - ע' בתוס' בר"ה (כו.) שכ' שיש ג' מדרגות בהא דאין עד נעשה דיינ'. א', דבעדות החודש, שהוא עדות דאורייתא, עד הרואה נעשה דיינ', אבל עד המעיד אינו נעשה דיינ'. ב', עדות על קיום שטרות, שהוא עדות דרבנן, אז אפי' עד המעיד נעשה דיינ' ג', עדות נפשות, דאפי' עד הרואה אינו נעשה דיינ', ומשום דצריך שיהי' יכול להצילו, ואם ראה המעשה אינו יכול לראות צד זכות. ובדין דעד המעיד אינו יכול להיות דיינ', כ' תוס' כאן ג' מקורות. א', נלמד מקרא דועמדו שני האנשים אשר להם הריב, אלמא דצריך אחרים להעיד בפני ב"ד. ב', מסברא, דאם הוא דיינ' על עדות עצמו אין שייך שיהי' יכול להזימו, דלא יקבל עדות להזים עצמו, וע"ז הק' תוס' דעכ"פ בב"ד אחר יהי' שייך להזימו, ג', מהא דביום הנחילו את בניו, ביום אתה מפיל נחלות ולא בלילה, משום דכיון דראה בלילה הו"ל עד, ואין עד נעשה דיינ'.

(טו) ואין עד נעשה דיינ' - כ' תוס' דטעם שאין עד נעשה דיינ' הוא משום דהוי עדות שא"א יכול להזימה, דכיון שהוא הדיין, ודאי לא יקבל עדות הזמה על עצמו. וכ' הקצות (ד', ד') דהא לכאו' פשוט הוא טפי מזה, דאין שייך להזימם כלל, דאם מזימין עצמן, נמצא דהיו פסולין להיות דיינין מעיקרא, ונמצא שלא הי' הגמר דין על הנדון כשר, וממילא אין שייך דין כאשר זמם, דאין מזימין את העדים עד שיגמר הדין על פיהם. וכ' דאכן מצא

הפקר, כדאי בכריתות (כד.) דאם נמצאו עדיו זוממין כל הקודם וזכה בו זכה, משום דהשור הפקר. וא"כ, למה שייך לדון אותו דיני ממונות, הרי אמרי' לעיל (יג:) דנגח ואח"כ הפקיר פטור, שהרי צריך להיות בעלים עליה משעת ההיזק עד שעת העמדה בדין, והניח בצע"ג. וכ' הקצות (ת"ו, ב') ליישב דבאמת אין שייך להפקיר איסורי הנאה, כיון דאינו שלו, וא"כ באמת אינו הפקר, ושפיר שייך לדון אותו, ומה שהוי הפקר התם בכריתות, היינו משום דכיון דנמצאו עדיו זוממין, א"כ נמצא דבאמת הי' שלו בשעת גמר דין, וא"כ שפיר הוי הפקרו הפקר, וא"כ יכולין כל א' לזכות בו. וע' בדברי יחזקאל (מ"ט, ד') שכ' ליישב באו"א, ע"פ מש"כ שם לייסד דכל הדין דנגח ואח"כ הפקיר פטור, היינו רק בקרן, אבל בשן ורגל חייב, וא"כ י"ל דכאן מיירי גם בשן ורגל, וא"כ שפיר הי' שייך לחייבו בדיני ממונות. עוד הביא מהשו"ת חתם סופר (חו"מ קס"ה) דדוקא בשור תם אמרי' דנגח ואח"כ הפקיר פטור, אבל בשור מועד לא אמרי' כן, כיון דעיקר חיוב על הבעלים, וע"ש בדברי מה שהק' עליו בזה.